

L'Observatori social d'Andorra: dades de l'evolució dels ciutadans d'Andorra

Natàlia Casals i Solé / Joan R. Micó i Ibàñez

Les societats actuals són cada cop més complexes, experimentem canvis a gran velocitat que afecten les estructures socials, econòmiques, culturals... fins i tot la vida quotidiana de les persones. Aquesta complexitat és un repte per als països i els seus governs, en la mesura en què han de vetllar pel creixement sostingut de l'economia, atendre les demandes dels ciutadans en matèria d'accés a drets econòmics i socials, i respectar els drets de les persones.

Les administracions o els diferents agents socials necessiten, per poder dur a terme les seves intervencions en la societat, dades, estudis, indicadors que puguin mesurar de manera fiable els diferents fenòmens socials. Com més s'apropin les anàlisis a la realitat, més possibilitats tindran de fer rendibles els seus recursos i poder transformar la realitat d'acord amb les seves prioritats (que marca la seva ideologia).

Des de ja fa uns anys, els observatoris sorgeixen com a instruments que neixen com a suport a la presa de decisions de polítiques públiques en diversos camps econòmics i socials. Gran part d'experiències s'han presentat en el camp social, on s'ha cercat realitzar un seguiment periòdic del comportament de les dinàmiques socials per a la recomanació i disseny de respostes adequades als canvis de l'entorn.

S'ha de tenir en compte que per entendre la complexitat de la realitat s'han d'utilitzar totes les eines metodològiques disponibles, i això representa que, a part dels indicadors quantitatius i de l'anàlisi de la seva evolució, és molt valuosa la informació qualitativa sobre els temes tractats.

Andorra no s'escapa de les mateixes dinàmiques que la resta de països: la societat és cada cop més complexa, la presa de decisions ha de tenir en compte cada cop més factors, la societat evoluciona molt de pressa i és necessari detectar de manera ràpida les seves tendències.

De fet, l'any 2006, per iniciativa de l'anterior ministeri de Salut, Benestar Social i Família es va fer un procés participatiu per actualitzar el Pla nacional d'atenció social. Una de les propostes aprovades pels representants de la societat civil andorrana va ser la necessitat d'obtenir més dades, més estudis i/o la possibilitat de crear observatoris sobre diferents aspectes socials, infància, gent gran, família, discapacitats...

L'any 2007, el ministeri de Salut, Benestar Social i Família va encarregar al CRES la creació de l'Observatori Social (www.observatorisocial.ad). Per les dimensions del país i per optimitzar

recursos, es va dividir en diferents apartats per encabir-hi la major part de les problemàtiques socials. Com a resultat, l'Observatori Social està compost de les següents branques:

- Observatori de gènere
- Observatori de gent gran
- Observatori de la infància i família
- Observatori de la immigració
- Observatori de gent discapacitada
- Observatori de pobresa

1. Objectius de l'Observatori Social andorrà

Els avantatges dels observatoris socials són moltes, en permetre donar una visió de conjunt de les problemàtiques que ha de tractar.

Els objectius principals de l'Observatori Social andorrà són informar i documentar, donar publicitat i avaluar els aspectes relacionats amb la situació social andorrana.

De manera més extensa, entre les tasques de l'Observatori Social, podem comentar:

-Recull, validació (i creació) si s'escau d'indicadors per mesurar i analitzar l'evolució dels diferents fenòmens socials. Els indicadors han de ser comparables en el temps i, en la mesura del possible, amb la resta de països.

-Arribar a acords amb les diferents institucions andorranes generadores de dades socials per crear un sistema de transvasament de dades fluid (fàcil per a les institucions). Des de l'Observatori Social es farà una tasca d'assessorament per a una gestió òptima de les dades, i estarà a disposició per a qualsevol feina de tractament de dades que no puguin assumir les institucions.

-Conformar sistemes integrats d'informació.

-A partir de les anàlisis, assenyalar els temes emergents, els canvis de tendència.

-Promoure estudis sobre els temes, en funció dels canvis detectats, o de les mancances d'informació. Promoure, a més, estudis qualitius que permetin analitzar amb més complexitat les problemàtiques socials.

-Difusió i presentació pública dels resultats de les anàlisis de l'Observatori Social de manera periòdica (segurament dos cops l'any).

-L'Observatori Social ha de col·laborar amb els observatoris socials del nostre entorn: els indicadors s'han de poder comparar la detecció de noves tendències en països de l'entorn per alertar de possibles canvis al nostre país.

-Centralitzar informació, bibliografia, estudis realitzats..., tota la informació possible sobre l'evolució social del país.

Després de tres anys de funcionament, l'Observatori Social té més de 500 indicadors sobre la realitat social del país (recollits de la major part de les institucions andorranes i molts comparables amb els indicadors dels països del nostre voltant). Tot i que aquests indicadors s'estan actualitzant a mesura que hi ha noves dades, la major part dels esforços es destinen en l'actualitat a fer informes en què es puguin relacionar els indicadors entre ells i assenyalar els aspectes més destacables de la nostra realitat. A partir d'aquests informes i valorant les possibles mancances d'informació, l'Observatori Social recomanarà la realització d'estudis més específics.

A continuació, i com a exemple, es presenta un resum de l'informe sobre la fecunditat.

La fecunditat a Andorra, un tema per debatre

Introducció

Els darrers vint-i-cinc anys, la població andorrana gairebé s'ha doblat i aquest creixement, que ha estat molt important, s'ha fonamentat bàsicament en l'arribada de mà d'obra estrangera més que en el creixement natural de la població, és a dir, en la diferència entre naixements i defuncions.

La fecunditat és un tema complex, estretament relacionat amb d'altres, com el de la immigració, el de la conciliació entre la vida laboral i familiar, el sistema de valors de la població i els recursos i serveis que el país ofereix als seus habitants. Avui, segons el nostre parer, l'augment de la natalitat és un dels reptes importants de la societat andorrana.

Evolució de la fecunditat a Andorra i comparació amb països europeus

Diferents indicadors mesuren la fecunditat, i ens basarem en dos per avaluar-ne l'evolució: la taxa global de fecunditat i l'índex sintètic.

Els darrers vint anys la població d'Andorra ha augmentat, però la fecunditat ha anat disminuint de manera progressiva. Un dels indicadors que recull aquesta tendència és la taxa global de fecunditat, que estableix una relació entre el nombre de nascuts vius per cada 1.000 dones en edat fèrtil (entre 15 i 49 anys).

Taxa global fecunditat

1985	46,4
1986	42,85
1987	40,12
1988	41,41
1989	45,29
1990	42,14
1991	41,12
1992	42,07
1993	39,6
1994	39,01
1995	39,15
1996	38,67
1997	39,97
1998	42,71
1999	46,13
2000	39,2
2001	41,2
2002	41,94
2003	36,87
2004	38,8
2005	38,71
2006	38,25
2007	36,77
2008	38,66
2009	37,76

Font: Institut d'Estadística d'Andorra.
Govern d'Andorra, 2010. Centre de
Recerca i Estudis Sociològics d'Andorra.

El segon indicador que hem considerat significatiu per aproximar-nos a la fecunditat és l'índex sintètic, que calcula el nombre mitjà de fills per dona i mesura el nivell de recanvi generacional. Als països més desenvolupats es considera que el nivell de reemplaçament és de 2,1 fills per dona i al 2009 a Andorra és de 1,23.

Si comparem aquestes dades amb França i Espanya, ens adonem que el nombre mitjà de fills és inferior al dels països veïns. França adopta mesures que donen suport a la dona com a treballadora i mare. En canvi a Espanya, com a d'altres països del sud d'Europa, el govern intervé molt poc en la conciliació de la vida personal i laboral i per aquest motiu les famílies han de recórrer a la solidaritat familiar i serveis privats per poder suplir les mancances.

Taula índex sintètic

	Índex sintètic
2003	1,18
2004	1,21
2005	1,23
2006	1,23
2007	1,16
2008	1,26
2009	1,23

Font: Institut d'Estadística d'Andorra.
Centre de Recerca i Estudis Sociològics
d'Andorra.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Andorra	1,18	1,21	1,23	1,22	1,16	1,26
França	1,89	1,92	1,94	2	1,98	2
Espanya	1,31	1,33	1,35	1,38	1,4	1,46

Font: Institut d'Estadística d'Andorra. Centre de Recerca i Estudis Sociològics
d'Andorra. Eurostat.

A la resta d'Europa, com podem veure en la taula següent, l'índex sintètic oscil·la d'uns països a uns altres, tot i que el de Suècia, Finlàndia, els Països Baixos i França és superior a la resta. Aquest fet es pot atribuir a les polítiques de conciliació de la vida laboral i familiar, que fomenten la integració d'aquestes dues esferes, ja que es consideren complementàries en la vida de les persones.

A Finlàndia i a Suècia es donen permisos parentals generosos i hi ha importants mesures per a l'atenció dels infants i per a l'igualtat d'homes i dones.¹ A França i Bèlgica també s'adopten mesures importants, adreçades bàsicament a les dones perquè puguin compaginar el treball amb la família. En canvi, l'índex d'Andorra és dels més baixos de la Unió Europea i està molt a prop de països de l'Est, com Eslovàquia (1,32) i Hongria (1,35).

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Alemanya	1,37	1,36	1,36	1,38	1,35	1,34	1,34	1,36	1,34	1,32	1,37	1,38
Àustria	1,39	1,37	1,34	1,36	1,33	1,39	1,38	1,42	1,41	1,4	1,38	1,41
Bulgària	1,09	1,11	1,23	1,26	1,2	1,21	1,23	1,29	1,31	1,37	1,42	1,48
Dinamarca	1,76	1,73	1,75	1,78	1,76	1,72	1,76	1,78	1,8	1,83	1,84	1,89
Eslovàquia	1,43	1,37	1,33	1,29	1,2	1,18	1,2	1,24	1,25	1,24	1,25	1,32
Eslovènia	1,25	1,23	1,21	1,26	1,21	1,21	1,2	1,25	1,26	1,31	1,38	1,53
Espanya	1,17	1,16	1,19	1,23	1,24	1,26	1,31	1,33	1,35	1,38	1,4	1,46
Estònia	1,32	1,28	1,32	1,39	1,34	1,37	1,37	1,47	1,5	1,55	1,63	1,65
Finlàndia	1,75	1,7	1,74	1,73	1,73	1,72	1,77	1,8	1,8	1,84	1,83	1,85
França	--	1,78	1,81	1,89	1,9	1,88	1,89	1,92	1,94	2	1,98	2
Grècia	1,28	1,26	1,24	1,26	1,25	1,27	1,28	1,3	1,33	1,39	--	1,51
Hongria	1,37	1,32	1,28	1,32	1,31	1,3	1,27	1,28	1,31	1,34	1,32	1,35
Irlanda	1,93	1,94	1,9	1,89	1,94	1,97	1,97	1,94	1,86	1,93	2,01	2,1
Itàlia	1,21	--	1,23	1,26	1,25	1,27	1,29	--	1,32	--	--	--
Letònia	1,14	1,12	1,19	1,24	1,21	1,23	1,29	1,24	1,31	1,35	1,41	1,44
Lituània	1,47	1,46	1,46	1,39	0,97	1,24	1,26	1,26	1,27	1,31	1,35	1,47
Luxemburg	1,72	1,68	1,74	1,76	1,66	1,63	1,63	1,25	1,66	1,65	1,61	1,61
Malta	--	--	--	--	--	--	--	--	1,38	1,41	1,37	1,44
Països Baixos	1,56	1,63	1,65	1,72	1,71	1,73	1,75	1,73	1,71	1,7	1,72	1,77
Polònia	1,52	1,44	1,37	1,35	1,32	1,25	1,22	1,23	1,24	1,27	1,31	1,39
Portugal	1,47	1,47	1,5	1,55	1,45	1,47	1,44	1,4	1,4	1,35	1,33	1,37
Regne Unit	1,72	1,71	1,68	1,64	1,63	1,64	1,71	1,77	1,78	1,84	--	--
Romania	1,4	1,4	1,39	1,39	1,31	1,26	1,27	1,29	1,32	1,31	1,3	--
República Txeca	1,17	1,16	1,13	1,14	1,14	1,17	1,18	1,22	1,28	1,33	1,44	1,5
Suècia	1,52	1,5	1,5	1,54	1,57	1,65	1,71	1,75	1,77	1,85	1,88	1,91

Font: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes>.

A més de la baixa fecunditat, s'està endarrerint l'edat de tenir fills i, tot que es concentra entre els 30 i 34 anys, augmenta el nombre de dones que els tenen a partir dels 35 en detriment de les compreses entre els 25 i 29 anys. Referent a aquest punt cal afegir que l'edat de la mare està relacionada amb la fertilitat i el nombre de fills que finalment tindrà.

Edat de la mare	Taxa específica de fecunditat						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
15-19 anys	8,24	5,36	9,24	10,57	5,8	8,43	4,91
20-24 anys	43,39	33,26	41,48	38,29	31,16	41,52	34,69
25-29 anys	67,04	64,75	61,24	64,05	59,88	63,10	66,22
30-34 anys	76,36	82,16	86,78	81,27	78,52	81,73	78,15
35-39 anys	36,25	45,59	40,15	37,56	47,97	45,66	52,07
40-44 anys	5,99	10,65	6,66	12,76	9,75	11,59	9,47
45-49 anys	0,37	1,05	0,69	0,66	0,31	0,59	0,86

Font: Institut d'Estadística d'Andorra. Govern d'Andorra, 2010. Centre de recerca i estudis sociològics d'Andorra.

Per concloure aquest apartat direm que Andorra, com a país europeu, no és aliena a les transformacions que succeeixen a la resta de països, però presenta unes especificitats que converteixen la seva fecunditat en una de les més baixes d'Europa, per sota de França i Espanya. Tot seguit, intentarem explicar-ne les causes.

Factors explicatius de la baixa fecunditat a Andorra

Taxa ocupació andorrana. Comparació amb la de la Unió Europea

La incorporació de la dona al treball remunerat és un dels fenòmens que més ha condicionat la dinàmica de les nostres societats els darrers quaranta anys. Les dones han passat de tenir una presència minoritària o limitada a certes edats a estar àmpliament representades dins del mercat laboral. El 2008 la taxa d'ocupació masculina i femenina del Principat és la mateixa, com podem observar en la taula següent:

En observar l'evolució cal tenir en compte la taxa d'ocupació entre els anys 1998 i 2003, que

	Homes	Dones	Total
1999	71,4	64,4	68,1
2000	76,2	68,6	72,6
2001	79,5	72,1	76,0
2002	81,4	74,4	78,0
2003	78,0	71,9	75,1
2004	75,3	70,4	73,0
2005	76,1	71,3	73,8
2006	74,4	71,0	72,8

Font: Institut d'Estadística d'Andorra. Centre de Recerca i Estudis Sociològics d'Andorra.

apareix superior a la real, com a conseqüència del nombre important de persones que vivien a Andorra de forma estable i no estaven registrades en el cens (disposaven del *paper rosa*, un

document provisional en espera a l'aprovació de la Llei d'immigració), tot i que els assalariats sí que figuraven en les dades de la CASS. Per això l'any 2002 s'assoleix la taxa d'ocupació més elevada (81,4% homes i 74,4% dones), i a partir de l'any següent disminueix de forma important a causa de la regularització d'aquestes persones.

La taxa d'ocupació femenina d'Andorra és de les més altes d'Europa i segons les dades de l'Eurostat, *EU Labour Force Survey*, l'any 2008 només la superen les de Finlàndia (69%) i Suècia (71,8%). A Andorra, segons les dades del 2005 del Centre de Recerca Sociològica, un 70% de les parelles més grans de 18 anys treballen els dos membres.²

La població del Principat s'ocupa fonamentalment en el sector terciari, el motor de l'economia

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Alemanya	55,3	55,8	57,4	58,1	58,7	58,9	58,9	59,2	60,6	62,2	64	65,4
Àustria	58,6	58,8	59,6	59,6	60,7	61,3	61,6	60,7	62	63,5	64,4	65,8
Bulgària	:	:	:	46,3	46,8	47,5	49	50,6	51,7	54,6	57,6	59,5
Dinamarca	69,1	70,2	71,1	71,6	72	71,7	70,5	71,6	71,9	73,4	73,2	74,3
Eslovàquia	:	53,5	52,1	51,5	51,8	51,4	52,2	50,9	50,9	51,9	53	54,6
Eslovènia	58	58,6	57,7	58,4	58,8	58,6	57,6	60,5	61,3	61,8	62,6	64,2
Espanya	34,6	35,8	38,5	41,3	43,1	44,4	46,3	48,3	51,2	53,2	54,7	54,9
Estònia	:	60,3	57,8	56,9	57,4	57,9	59	60	62,1	65,3	65,9	66,3
Finlàndia	60,3	61,2	63,4	64,2	65,4	66,2	65,7	65,6	66,5	67,3	68,5	69
França	52,4	53,1	54	55,2	56	56,7	58,2	58,3	58,4	58,6	59,7	60,4
Grècia	39,3	40,5	41	41,7	41,5	42,9	44,3	45,2	46,1	47,4	47,9	48,7
Hongria	45,4	47,2	49	49,7	49,8	49,8	50,9	50,7	51	51,1	50,9	50,6
Irlanda	45,9	49	52	53,9	54,9	55,4	55,7	56,5	58,3	59,3	60,6	60,2
Itàlia	36,4	37,3	38,3	39,6	41,1	42	42,7	45,2	45,3	46,3	46,6	47,2
Letònia	:	55,1	53,9	53,8	55,7	56,8	57,9	58,5	59,3	62,4	64,4	65,4
Lituània	:	58,6	59,4	57,7	56,2	57,2	58,4	57,8	59,4	61	62,2	61,8
Luxemburg	45,3	46,2	48,6	50,1	50,9	51,6	50,9	51,9	53,7	54,6	56,1	55,1
Malta	:	:	:	33,1	32,1	33,9	33,6	32,7	33,7	33,4	35,7	37,4
Països Baixos	58	60,1	62,3	63,5	65,2	66,2	66	65,8	66,4	67,7	69,6	71,1
Polònia	51,3	51,7	51,2	48,9	47,7	46,2	46	46,2	46,8	48,2	50,6	52,4
Portugal	56,5	58,2	59,4	60,5	61,3	61,4	61,4	61,7	61,7	62	61,9	62,5
Romania	59,1	58,2	57,5	57,5	57,1	51,8	51,5	52,1	51,5	53	52,8	52,5
República Txeca	:	58,7	57,4	56,9	56,9	57	56,3	56	56,3	56,8	57,3	57,6
Suècia	67,2	67,9	69,4	70,9	72,3	72,2	71,5	70,5	70,4	70,7	71,8	71,8

Font: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>

andorrana, en les branques comercial i el turística (hoteleria), que són les que tenen més treballadors i en què el percentatge de dones és lleugerament superior al d'homes. La construcció ocupa un percentatge elevat de la població masculina. Els comerços i/o altres establiments turístics, que es caracteritzen per tenir horaris molt extensos, estan oberts tots els dies de la setmana, inclosos els períodes festius, quan tenen una afluència turística més gran. Per tant, aquest sector d'activitat ofereix poca flexibilitat als seus treballadors, fet que incrementa les dificultats de conciliació del món laboral i familiar per a la gent que hi treballa.

Com a conseqüència tenim una manca de concordança d'horaris en les parelles, si és que aquestes no treballen en el mateix sector, i una escassa coincidència amb els horaris escolars dels fills. Però aquesta situació no es pot modificar perquè els ingressos dels dos membres de la parella són necessaris per poder accedir a les exigències que imposa el ritme actual de vida.³

Poca flexibilitat estructural del mercat laboral andorrà

Com ja hem dit, la població andorrana s'ocupa fonamentalment en el sector terciari, que es caracteritza per tenir poca flexibilitat laboral, atesa la dinàmica del sector.

La majoria de les empreses estan construïdes sobre la idea de cobrir unes necessitats de producció (extensible a qualsevol sector) i reclamen als seus treballadors una dedicació d'acord amb aquesta lògica, cosa que les fa més idònies per als empleats homes, que gaudeixen de més disponibilitat horària. Les dones, en canvi, tenen més dificultats per compatibilitzar els horaris laborals extensos amb la cura de la llar i l'atenció dels fills, tasques que per raons culturals han recaigut tradicionalment en les elles.⁴

Conciliació de la vida familiar i laboral. Canvi de valors

Tradicionalment han estat les dones les que han assumit les obligacions familiars i les tasques domèstiques. La incorporació de la dona al mercat laboral ha produït modificacions en els comportaments reproductius, en concret, i en els comportaments femenins, si ho pensem des d'una perspectiva més àmplia. En aquests moments, la parella ha de compaginar la vida professional i la familiar, cosa que implica una recerca constant d'estratègies per fer compatibles aquests àmbits, i aquest fet esdevé un problema per a les dones, ja que "es posa de manifest la incompatibilitat dels horaris laborals amb les càrregues familiars, que continuen assumint majoritàriament elles".⁵

En totes les franges d'edat, les dones dediquen més hores que els homes, però aquesta diferència és més àmplia entre els més grans, cosa que indicaria que en les generacions més joves es tendeix a un model de parella més igualitari. Així, els homes més grans són els que menys temps dediquen a les tasques de la llar (els menors de 40 anys, al voltant de 10 hores de mitjana: els que tenen entre 40 i 54 anys hi dediquen unes 9 hores i els majors de 55 anys, unes 7 hores de mitjana), mentre que les dones més joves hi dediquen menys temps que les de més edat (les menors de 40 anys hi dediquen unes 16 hores setmanals, les que tenen entre 40 i 54 anys, unes 22 hores de mitjana, i les majors de 55 anys, unes 23 hores).

Així doncs, per als homes el món laboral té més pes i les dones, com ja hem comentat més amunt, han de compaginar-lo amb les feines de la llar i la cura dels infants, tasques que són invisibles, és a dir, que estan molt poc valorades i que no es conceben com una font de gaudi ni de felicitat. Tot el contrari. El poc reconeixement social que té el treball domèstic i la cura dels

infants xoca amb la seva importància, que és fonamental per al correcte desenvolupament físic, psíquic i social dels membres de la unitat familiar.

Les dificultats de conciliació de feina i família i la creixent importància del món professional com a font d'èxit personal i social, en detriment de la família, afecta el sistema de valors de les persones i, per tant, les pautes reproductives. Com a hipòtesi, podem dir que, a Andorra conviuen dos sistemes de valors lligats a estatus socials i econòmics diferenciats: d'una banda, ens trobem una població que té feines qualificades, no vinculades al sector comerç ni el turisme i ben remunerades, però aquesta situació no incideix en l'augment de la fecunditat. En canvi, hi ha una població immigrada que tendeix cap a la família nombrosa, però no pot fer-ho perquè la situació laboral i econòmica no els ho permet. Els nous nadius no tenen dret de vot al Principat, fet que provoca una manca d'incidència en la política, que podria planificar recursos i serveis per al foment de la natalitat.

Absència de xarxa familiar i absència de polítiques natalistes del Govern andorrà

La població d'Andorra té un percentatge molt elevat d'immigrants (percentatge sobre autòctons), que vénen a treballar i que no tenen xarxa familiar, és a dir, no disposen de l'ajut de familiars directes, com per exemple, els avis. Aquesta manca de suport es tradueix en la necessitat de serveis d'escola bressol o cangurs, quan es tenen els fills, i per tant, cal afegir el sobrecost econòmic que suposa tenir-los a la ja comentada dificultat de conciliació de la vida laboral i familiar.

En el requadre següent hi ha una mostra de l'oferta de guarderies d'Andorra:

Els requadres de color blau corresponen a les guarderies públiques. Els vermells a les privades. Aquest requadre no es correspon a la totalitat de guarderies que hi ha a Andorra. Aquest només recull les que han respost la nostra enquesta telefònica.

Guarderies	Horari dilluns a divendres	Cap de setmana	Llista espera	Suplement cap de setmana
Comú de Escaldes	8 a 20	Dissabtes de 8 a 13,30	si	si
Comú de Ordino	8 a 20	Dissabte: Només si hi ha un mínim de 10 nens	si	si
Comú de Canillo:	8 a 20	dissabtes	si	si
Comu del Pas	8 a 20	Dissabtes i diumenges 8,30 a 19	--	No
Escuela Bressol Sant Julià	7,45 a 20	tancat	--	--
Guarderia Barrufet	8 a 20	tancat	--	--
Guarderia El Xumet	8 a 20	tancat	--	--
Guarderia El NINET	8 a 20	tancat	--	--
Guarderia Mainada	7,30 a 20,30	Dissabtes i diumenges 8 a 20	--	--
Guarderia Quitxalla	8 a 20,30	Dissabtes de 8 a 13	--	--
Guarderia Els Esquirolets	7,30 a 20	tancat	--	--
Guarderia KIDS SERVICES	8 a 19	tancat	--	--
Parking d'infants NINS	8 a 20	Dissabtes: 8 a 20	--	--
Guarderia El Xiulet	8 a 20	tancat	--	--

Font: Centre de Recerca de Sociològica. Consulta telefònica, gener 2011.

Com es pot observar, les guarderies comunals són les que ofereixen un horari més ampli, que inclou dissabtes, dies laborables per a moltes famílies treballadores d'Andorra. A més, podem afegir que, comparativament, totes tenen preus molt semblants, que oscil·len entre els 320 € i els 340 €, pensió completa de dilluns a divendres. Sí que existeix diferència de preu quan les privades ofereixen serveis els caps de setmana, que poden suposar 100-150 € mensuals més que les públiques.

Per tant, ens trobem una població treballadora, ocupada en el sector terciari fonamentalment, en el qual també treballa la dona, mare de família, que ha de fer front a la natalitat amb els recursos propis, ja que no es preveuen ajuts a la maternitat ni a la conciliació de l'esfera professional i privada.

Conclusions

Com ja hem vist, la baixa fecunditat d'Andorra és un tema multicausal, en el qual un seguit de variables es combinen i fan que la solució al problema sigui molt complexa.

Com hem vist, els països d'Europa amb la taxa d'ocupació més alta, com Finlàndia i Suècia, també tenen una fecunditat més elevada que la nostra, i segurament la clau són les polítiques de foment de la natalitat i de conciliació familiar i laboral, que nosaltres encara no tenim. Es tracta de països amb un estat del benestar més fort i en els quals la participació ciutadana en els processos de decisió política és molt important. Nosaltres, no: segurament els sectors més necessitats són aquells que no tenen ni veu ni representació política.

Estudis similars en altres països afirmen que les solucions passen per una millor adaptació dels serveis públics als ritmes de treball de la població, a un millor repartiment de les tasques a la llar però també a una més gran flexibilitat estructural del treball. El repte és com combinar aquestes accions amb la realitat d'un país que viu del turisme i amb un sistema de valors que canvia.

Joan R. Micó i Ibàñez,
sociòleg i director del Centre de Recerca Sociològica,
de l'Institut d'Estudis Andorrans (CRES)
Natàlia Casals i Solé,
investigadora del CRES

Bibliografia

Lluís Sáez i Giol i altres: *Estudi sociològic sobre la infància i la conciliació de la vida personal i familiar i laboral a Andorra*, 2006.

Anàlisi de la situació laboral a Andorra. Centre de Recerca Sociològica. Institut d'Estudis Andorrans. Any 2003.

Observatori sobre *La conciliació de la vida laboral i familiar*. Enquesta a les empreses. Institut d'Estudis Andorrans. Any 2004.

Webs consultades

Institut d'Estadística d'Andorra

<http://www.iea.ad/cres/observatori/temes/genere1trimestre2005.htm>

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>

NOTES

1-Lluís Sáez i Giol i altres: *Estudi sociològic sobre la infància i la conciliació de la vida personal i familiar i laboral a Andorra*, 2006.

2-Pàgina web: <http://www.iea.ad/cres/observatori/temes/genere1trimestre2005.htm>

3-Observatori sobre *la conciliació de la vida laboral i familiar*. Enquesta a les empreses. Institut d'Estudis Andorrans. Any 2004.

4-Observatori sobre *La conciliació de la vida laboral i familiar*. Enquesta a les empreses. Institut d'Estudis Andorrans. Any 2004.

5-Lluís Sáez i Giol i altres. *Estudi sociològic sobre la infància i la conciliació de la vida personal, familiar i laboral a Andorra*. Pagès editors, 2006 (pàg. 19).